

Црногорци!

Кад сунце избављења и слободе обасја много напаћене хришћанске народе Балканског Полуострва; кад с њега ишчезну сјенка Пророкова барјака да је замијени она савезничкијех; кад власт из јаких шака Отмановића пријеђе у руке балканских савезника; кад ограшени народи, жељни правде и културе, дахнуше душом, отворише врата бољој будућности и падоше један другом у загрљај, — Балкан се натмуши црнијем облацима и густом тамом, у којој више брат брата не познаје, већ један на другога трза убилачко оружје. Братска крв лије се од Дунава до Солуна. Гомилају се нове жртве као да нам мало бијаше онијех на Скадру, Куманову, Јањини и Једрену. Жртве, које прве падоше као пошљедица једног мучког напада, наше су, српске су жртве, — жртве братоубилачке руке бугарске. Од исте руке проливена је и крв храбријех Грка, наших вјерних савезника, који су и на копну и на мору толико задужили Балкански Савез.

Црногорци!

Опијен стеченим успјесима и славом савезника, наш четврти друг хтједе насилно да приграби наше заједничке тековине, не осврћући се ни на правду Божју, ни на очински суд Цара Покровитеља, који нам га пружаше за добро и слогу нашу а радост његову. Бугари, заведени, отргоше се од нашег словенског јата. Бугари насрнуше на браћу и савезнике. Бугаре треба сузбити истим оружјем и упутити их уважењу заједничких интереса и словенске узајамности. Ова је одлука болно пала на Моје срце, јер се руком рука мора сјећи, али се иначе није могло. Моју душу туга обузима што сам принуђен вашу храброст ободравати, да бугарске насртаје оштро одбијете, али наду гајим, да ће из међусобне наше савезничке крви, кад једном анђео мира рашири своја крила над Балканом, изнићи свјеже и јако дрво словенске заједнице.

Црногорци!

И ви сакупљени у Дечанском Опреду из редова побједилаца са Лима и Скадра, који се већ борите у долинама Вардара, Брегалнице и Струмице раме уз раме са својом браћом из Србије, витезовима од Куманова и Битоља у одбрани наших српских интереса, покажите и овом приликом да сте заштитници правде и слободе, затрчници мријет навикнути. А ви остали, Моји драги Црногорци, будите спремни да и сада као и вазда извршите своју дужност према Отаџбини и Српству.

На нашој је страни правда. Гдје је она, ту је и Бог, којем препоручујем нашу свету заједничку ствар.

Живјела Црна Гора! Живјели Моји мили Црногорци!

На Цетињу, 27. јуна 1913.

НИКОЛА с. р.

Заступник Предсједника Министарског Савјета
и Министра Војног,

Министар Унутрашњих Дјела,

П. ГОЈНИЋ с. р.

Министар Финансија и Грађевина,

Р. ПОПОВИЋ с. р.

Министар Просвјете и Црквенијех Послова,

М. М. МИЈУШКОВИЋ с. р.

Министар Правде,

Љ. А. БАНИЋ с. р.

Министар Иностраних Дјела,

П. ПЛАМЕНАЦ с. р.

Други балкански рат

Цетиње, 28. јуна

Грчка флота

У овоме рату грчка флота већ је ступила у акцију. Завршила је бомбардовање Кавале, а онда ће поћи пут Еноса. Грчка флота на тај начин омогући ће лакше продирање савезних трупа према Струми у Македонији, а ако евентуално затреба и у Тракији.

Али грчка флота не мисли само на томе да се задржи. Она би, да бомбардује и обалу Бугарску од истока из Црног Мора. Ради тога већ је учињен покушај, да се грчка флота пропусти кроз Дарданеле.

Тај глас потврђује и „Matin“, који јавља из Цариграда, да је тамо допутовао из Скопља Валид-беј ради преговора с Портом за дозволу проласка грчке флоте кроз Дарданеле.

Бугарска и Румунија

Бугарска влада непрекидно ради да се дође до мирног споразума између Бугарске и Румуније. Посредовање Аустро-Угарске у томе погледу пропало је, те је сада Њемачка предузела да посредује. Уз то је бугарска влада замолила преко

посланика у Софији за посредовање Француску и Енглеску.

Хоће ли Француска и Енглеска да прихвате ову молбу бугарске владе, не зна се, али се поуздано зна, да је Италија понуду за посредовање одбила.

Увјеравају, да се Бугарска ријешила да уступи Румуњској територију од Татракана до Балчика.

Подарен Турчину чин

Када су почели сукоби између Бугарске и савезника, крај многих Турака из Македоније пријавио се за добровољца Србији и њен нови поданик Турчин Ејуб, бивши турски официр. Он је имао чету од својих људи и у борби с Бугарима се одликовао. Држао се тако јуначки, да је обратио на се пажњу српских војсковођа, ради чега му је сада, као што приватно из Скопља јављају, подарен *потпуковнички* чин.

Бугари као савезници

Познато је, да Србија има многа документа бугарска, из којих се види, да је Бугарска систематски спрема на српску савезничку војску мучки напад у циљу завојевања. То је открио у двије при-

лике у својим извјештајима и Биоградски Пресбиоро.

Да би и Европа била обавијештена о томе и да се не би нагађало ко је проковао овај рат, влада у Србији публиковаће сва документа, која су ухваћена код команданта тринајестог бугарског пука, код заробљеног бугарског пуковника Илијева, као и код других заробљених и убијених бугарских официра.

Та су документа врло важна, јер се из њих види како су Бугари спремали мучки напад на савезнике, шта је све у томе циљу бугарска врховна команда наредивала, као год и то, да је прокламација бугарског краља о рату са савезницима саопштена бугарским трупам још 16. овог мјесеца.

Тако ће цио свијет бити на чисто о улози Бугарској у овоме сукобу, па ће бити излишно да се непрекидно доказује ко је изазвао рат.

Дако то уразуми и неке на жалост словенске листове, који с толико велике висине држе нам придице, да би нам својим глупостима и непознавањем ствари још изгледали и смијешни кад не би ствар била и сувише по њих жалосна.

Поднаредник Алексић

Приликом једног жестоког окршаја, који је био при првим већим сукобима са

Бугарима, српски поднаредник Милош Алексић заробио је команданта тринаестог бугарског пука пуковника Манова.

То се збило овако:

У највећем окршају поднаредник Алексић продро је са шест својих војника на бугарске позиције, гдје је на једном вису вирио бугарског команданта како извиђа положај. Не осврћући се на опасност којој се излаже, Алексић се вјешто привукао са својим војницима ка бугарском команданту и, држећи с војницима пушку на готовс, из непосредне близине позвао га је на предају. Изненађени бугарски командант био је поражен и поднаредник га је околнито војницима и повео собом. Са заробљеним официром опходно се врло пажљиво и неповријеђена га је предао својим старешинама. Из захвалности на таквом примјерном држању бугарски командант се поднареднику Алексићу захвалио, рукујући се с њиме и честитајући му на јунаштву, те му је том приликом даровао свога коња, сабљу и доглед.

Пуковника Манова спровео је из Скопља у Биоград поднаредник Алексић, када му је грађанство приредило одушевљене овације.

Поднаредник Алексић због тога је произведен за наредника, а неколико угледних биоградских трговаца ријешили су се, да му купе пет хектара земље, а уз

то су му скупили и 5000 динара као дар за његов јуначки подвиг.

Одликовања

Као што се из Биограда јавља, српска врховна команда ријешила је, да на бојном пољу послје сваке добијене побједе, одликује сваког официра, подофицира и војника, који се буду нарочитом храброшћу одликовали.

Карактеристично

Из *Софије* јављају: Страним кореспондентима забрањен је приступ на бојиште; уведена је најстрожија цензура.

Из *Скопља* јављају: Врховна команда дозволила је страним кореспондентима да дођу у Скопље, одакле се већ упућују на бојиште.

Још једне битне разлике између Срба и Бугара. Шта она говори, излишно је и да истичемо.

Бугарска звјерства

Како су сад Грци ушли у Кавалу, дознали су за сила звјерства, која су Бугари вршили над мирним становништвом, које је махом грчко. Најугледније Грке из Кавала хапсили су, мучили и злостављали и цијелом становништву утјеривали страх пријетњом да ће варош запалити и разрушити чим јој се грчка војска приближи.

Раније већ, кад су поново заузели Нигриту, Грци су наишли на страхан покор, који су Бугари учинили над становништвом. Грцима. Куће су срушили, жену, децу, старце и богаће најбестијалније су масакрирали.

У Ботанцима и у селима грчких предела Бугари нијесу ништа живо оставили.

Стање на бојишту

Према досадањем исходу битака, које су се водиле између Бугарске с једне стране и српске и грчке војске с друге стране, *стање на бојном пољу по Бугаре је врло рђаво*. И ако су се Бугари претходно тајно спремали и извршили мучки напад на дојучерашње своје савезнике, нијесу успјели ни за корак напријед да продру и да се преко демаркационе линије макну, него, напротив, *погинули су и од Срба и Грка далеко иза демаркационе линије*. И Срби и Грци успјели су херојским држањем да их баци далеко од положаја, који су заузимали прије него су борбе отпочели. Бугари су у почетку били у офанзиви, а сад су се ограничили на одбрану, јер и српске и грчке трупе, одбив изненадни напад, пријешле су у офанзиву, заузимају бугарске положаје и врло важне стратегијске тачке, не заустављајући се у гоњењу непријатеља, који у овим окршајима готово на сваком кораку љуто страда. Кржаве и велике борбе још једнако трају.

Досадање борбе полуслужени лист Србије овако приказује:

„Напади Бугара са масама од 100 до 150 хиљада на Србе и Грке, *напади мучки и дрски, зачињени грозотама*, за које су бугарски државници држали, да су ефикасно средство да се Срби и Грци натјерају да приме империјалистичке захтјеве Бугара — то је главно обиљежје овог крвавог, страховитог рата. *Војне операције теку повољно по Србе*. Главни напад Бугара мушки се сузбија и бугарске чете већ се почињу повлачити.

Освојење једног од најјачих положаја бугарске војске, код Ријетке Букве почиње наглашавати *преокрет*, по коме српска војска из дефензиве прелази у офанзиву.

Бројну надмоћност Бугара поправља у корист Срба *надмоћност српске артиљерије и наоружање у оште и коњице*, која у сваком погледу надвисује бугарску. *Српска вјештација* у толико је боља, што је кадра борити се у расутом строју што је излаже мањим жртвама, него бугарску, која се води у нападу у затвореним колонама. То тумачи и редовно веће жртве код Бугара, како је било и у турском рату.

Али истине ради мора се казати, да се обје војске боре храбро и упорно, јер осјећају да се боре за палму превласти на Балкану. Тим се објашњавају и огромне жртве посљедња три дана. У самој трећој српској армији било је 1000 погинулих и 3500 рањених. На бугарској страни су губитци несразмјерно већи.

Ову борбу Србија није тражила; та борба је требала Бугарској ради државног престижа. Скупо плаћени успјеси у Тракији завртили су мозак бугарским државницима. То је за жаљење, јер овај рат поред других губитака пресијеца могућност даљих пријатељских односа између двије најјаче државе на Балкану.

Несрећа постаје у толико већа, што су се Бугари дали на страхоте, коључи срп-

ске рањенике, што доказује, да култура није унесена у све бугарске слојеве. А државне формације, које се оснивају на бруталности, не трају дуго“.

Паника у Софији

„Париски Журнал“ има овај телеграм о стању у Софији:

Успјеси, које жање српска војска у својим борбама против Бугара, изазвали су страховиту панику у Софији. Та паника у толико је јача што је бугарска влада наредила да се све државне архиве и готовина бугарске народне банке што прије иселе из Софије и смјесте у Трново.

Софијско становништво сада преклиње бугарску владу и македонске војне кругове који су бугарску гурнули и нови рат не испитавши прије тога српску војну снагу.

Бугарска влада, на једној од посљедњих сједница, која је држана под предсједништвом бугарског краља Фердинанда ријешила је да у случају даљих српских успјеха и продирање српске војске и на стару бугарску територију, премјести се из Софије у Пловдив или Трново.

Ако би тај случај наступио, бугарски би краљ абдицирао да би спасао династију од пада“.

У Бугарској се буде

Назад су почели и у Бугарској да се тријезне и да долазе к себи. Резултати рата томе највише доприносе. И ако се крило и ако се настојавало да по Бугаре поразне чињенице не допру у јавност, ипак изгледа да више није ни за бугарски свијет тајна све оно што се сада на бојном пољу одиграва. То сазнање озлоглавило је и узбунило пошито бугарско јавно мишљење и народ је плануо праведним гњевом. Негодовање већ избија из бугарске штампе.

То нас радује и као браћу и као савезнике.

„Кад се брод топи, пловци се први у бијег дају“, каже се. То се и у Бугарској види. Међу бугарским политичарима, чија је лудост до овога рата довела и пријети да Бугарску упропасти, отпочело је обрачунавање. Једни скидају са себе кривицу и сваљују је на друге, а ратоборни духови завукали су се у мишије рупе. Као што пишу страни листови, између Савова и Данева дошло је до диференције. Још се говори да ће генералисимус Савов бити стављен под војни суд, јер је дао рђаве податке о српској војсци и Бугарску довео у опасност. Противу Данева опет се грађанство буну, а румунски листови тврде, да га је краљ окривао, да је он Бугарску увукао у рат.

Све то потврђује и нисање службеног бугарског листа „Echo de Bulgarie“ који је сад устао оштро противу владиног листа „Мира“ и ратоборних кругова и тражи да се бугарска политика промијени.

У Бугарској се кува и она се налази пред преокретом. Трезвјеност осваја и узима маха. Порази бугарски дјелују на ратоборне духове силно и они сад не смију да се живи чују.

Дао би Бог, да тај преокрет буде на боље и да се Бугарска уразуми. Још све није пропаало и још има времена, да се заблудјела Бугарска отргне и врати у коло савезника. У томе јој је једини спас, јер иначе ће све више и више да тоне. Подржи, Боже!

Телеграфски извјештаји

„Самоуправа“ о Бугарској

Биоград, 27. јуна

„Самоуправа“, говорећи о положају, вели да увалише Бугарску несвјесни државници њени и пише да је српски народ био потпуно заборавио жалосну прошлост и најпотпунијом искреношћу пружио руку бугарском брату за заједничко дјело. Са бугарске стране је најприје прикривено, а онда дрско и отворено порицана услуга српска код Једрена. Бугарска штампа је обасула погрдама српску војску и Престолонашљедника Србије и отворено је пријетила да ће бити подијељена између Аустрије и Бугарске, која ће постати велика. Српски народ је имао довољно моралне чврстине и поуздања и остао је хладан и присебан. Његови државници до посљедњег часа чинили су све што им је било у власти да се избјегне рат и одржи балкански заједница. Тада је дошао страхан мучки напад Бугарске, али праведни Бог је по заслуги одмахнуо. За нас би требало да буде сасвим равно-

душно како ће Бугарска испливати из садањих тегоба. Она нас није задужила никаквим бољим осјећањем, па ипак је она наш сусјед с којим морамо живјети. Поред свих неизмјерних зала, које нам је до сада починила, ми немамо снаге да пожелимо њену пропаст. Ипак по раду њених државника, за које савјети искрених и опробаних пријатеља нијесу имали ону вриједност коју су имала лукава повлађивања бугарској таштини и грабљивости од стране туђанаца, и за највеће оптимисте тешко је очекивати ма какво добро за бугарски народ и Бугарску. По неизмјерној лакоумности својој, они су били готови да издаду браћу своју, да чине најнелогичније политичке преокрете и најопасније пустиловине само ако се иза тога могло удаљити и изрећи остварање егоистичних славољубних снова. На низбрдици, којом садања Бугарска иде на сусрет мрачним дањима искушења, брига и бола, код нас ипак за њу постоји само један осјећај а тај је: јадна Бугарска.

Бугари свуда сузбијени

Биоград, 27. јуна

Према билетену са бојишта, код Зајечара су Срби напали Бугаре на линији Никин Гроб, Голаш, Кочући Вис и Бачије и Бугари се нагло повукли. Код сузбијања бугарског напада на Вршку Чуку узели су Срби бугарску царинарницу. Код Пирота је прошао јучерашњи дан мирно. Код Тумбе непријатељ је потучен и уз плијен и губитке најтјеран је у бјегство. Код Криве Паланке Бугари су јако нападали српско лијево крило, али нијесу могли измијенити ситуацију и сви остали напади на српску границу сузбијени су. (Б. Пресбиро)

Звјерства бугарских комитета

Биоград, 27. јуна

Јужно од Штипа наставља се гоњење непријатеља, пошто бугарске комите у четама од 200 до 500 људи нападају села и пале куће, а уз то су убијали све Србима наклоњене сељаке, нарочито представнике власти, хтијући тиме истодобно са бугарским препадом да изведу панику, која је требала да пређе и на српску војску. Сада су послје сузбијања и прогона главне бугарске силе послани одреди војске, која хвата комите и уништава их редом. Бугари су спалили села: Дишан, Прешево, Пролик, Дуброво, Шморез, Мрзали, Пећвизи и Кавадар. Насиља бугарских комитета су била страховита и бестијална. (Б. Пресбиро).

Кавала и Струмица заузета

Атина, 27. јуна

Адмирал Кундориотис заузео је Кавалу. Долина Струмице такође је заузета. (А. Агенција.)

Грчки краљ заштитник

Атина, 28. јуна

Муфтија Дојрана молио је Краља Константина за заштиту 5000 мусломанске сирочади, чије су родитеље Бугари искасапили. Краљ, дирнут, одговорио је да ће се старати о тој сирочади. (А. Агенција.)

Грчки зајам

Атина, 28. јуна

Званичне новине доносе декрет којим се потврђује зајам од 40 милиона на основу уговора од 28. јуна са Народном Банком са 6% интереса. Другим декретом потврђује се нови спољни зајам од 40 милиона са интересом од 6% а исплатљивим кроз 5 година. (А. Агенција.)

Грци у Кавали

Атина, 28. јуна

Адмирал Кундориотис јавља: Дана нас смо званично посјели Кавалу. Капетан брода Цезес наименован је за гувернера вароши и већ смо почели постављати наше власти. Околину смо истријебили од комитација и војници бугарских. Одужење становника огромно је, а у томе учествују такође и мухамеданци. (Атинска Агенција.)

Грци гоне Бугаре

Атина, 28. јуна

Министарство војно доставља шљедеће саопштење односно Струмице: У току цијелог јучерањег дана настало је гоњење непријатеља. Огорчени се бој водио у планини Бјеласици, а особито на великом друму, који води од Дорјана на Струмицу. Бој се вршио сјајном побједом грчких трупа и потпуним поразом бугарских. Јучерање борбе могу се сматрати као наставак битке код Кукуша и Дорјана. Одбрана Бугара у кландима Бјеласице бјеше од врло велике важности по Бугаре, јер наступање Грка кроз тјеснаце Бјеласице стављало је велику опасност четврти корпус бугарски. Утврђени фронт наспрам Срба могао бити из позадине нападнут од стране Грка. Бугари су журно напустили утврђене положаје Штипа. Муњевити загон Грка растјерао је Бугаре. Грци су освојили неколико утврђења на бајонет и девет топова. Гоњење се продужило без прекида до долине Струмице. Грци освојише Раброво и два депозита пуна одјела. Дивизије са крајњег грчког крила бориле су се данас код железничког моста Ханидервени близу Демир Хисара преузевши офанзиву. (А. Агенција.)

Бугари сузбијени

Беч, 28. јуна

Бугари се журно повлаче из Штипа. Срби су заузели Радовиште; напади на српску границу одбијени су. У неким болницама у Биограду константовано је неколико случајева колере. (?) (Б. Кор. Биро).

Бугарска моли помоћ

Париз, 28. јуна

„Хавас“ јавља из Петрограда, да је Бугарска изјавила, да се ради прекида проливања крви ослања потпуно на Русију, како би се даља непријатељства обуставила. (Б. Кор. Биро).

Румунска војска улази у Бугарску

Лондон, 28. јуна

Кругови балкански изјављују, да је војсци румунској наређено да уђе у Бугарску. Влада румунска је о томе обавијестила Бугарску. (Б. Кор. Биро).

П. п. бр. 1. 35—50

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРЦИСО ДЕТОНИ. ЗЕЛЕНИКА (Бокс Котгорска) ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ И НАЈЕФТИНИЈЕГ МАТЕРИЈАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ КРОВОВА — „ZENITH“

Цијеник тачни, прорачун бадава.

п. п. бр. 16, 2, 25